

[Undervisningsministeren.]

Ja, jeg skal holde mig til disse ganske få bemærkninger og endnu en gang erklære mig rede, selvfølgelig, med alle oplysninger til udvalget, sådan at vi kan føre dette lille lovforslag med de meget store perspektiver i havn, når situationen er moden til det.

Hermed sluttede forhandlingene.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen,

forslag til lov om ændring i lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v. og

forslag til lov om ændring i lov om stats-tilskud til Københavns kommunale skolevæsen.

Valgt blev: *Dupont, Lysholt Hansen, Poul Hansen (Grenå), Chr. Hougaard, Kolbjørn, Kaj Rasmussen, Karl Max Rasmussen, Astrid Skjoldbo, Holger Hansen, Robert Christensen, Poul Hartling, Nathalie Lind, Ellen Strange Petersen, Edv. Jensen, Lembourn, Helveg Petersen og Sigsgaard.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om udsendelse af frivillige til udviklingslandene har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til folketingsbeslutning om ændring af folketingets forretningsorden m. v. har afgivet betænkning over nævnte folketingsbeslutning. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om erhvervsmæssig uddan-

nelse af ikke-faglærte arbejdere har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 25. marts, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om grundforbedring.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om finansiering af vandløbsregulering m. v. (Landvindingsloven).

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om omnibus- og fragtmandskørsel med motor-køretøjer [af Arne Larsen m. fl.].

5) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om centre for højere uddannelser.

Mødet hævet kl. 18⁴⁵.

81. møde.

Fredag den 25. marts kl. 10.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om grundforbedring.

(Lovforslaget (nr. 164) findes i tillæg A., sp. 2229, fremsættelsen i tidenden sp. 3939).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om finansiering af vandløbsregulering m. v. (Landvindingsloven).

(Lovforslaget (nr. 165) findes i tillæg A., sp. 2209, fremsættelsen i tidenden sp. 3939).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Teichert: Som det fremgår af landbrugsministerens fremsættelse, er de foreliggende lovforslag et resultat af landbokommissionens arbejde.

Hvad først angår forslag til lov om grundforbedring bemærkes, at spørgsmålet om grundforbedring er jo undergået en væsentlig forandring som så meget andet i vor tid. Tidligere var det både de beskæftigelsesmæssige og de produktionsfremmende hensyn, der var grundlaget for denne lovgivning. Nu er de beskæftigelsesmæssige hensyn heldigvis knap så påtrængende; de fleste grundforbedringsarbejder gennemføres nu med maskinkraft, da der ikke kan skaffes den nødvendige arbejdskraft undtagen i ganske enkelte arbejdsløshedsramte områder. Derfor er jeg meget tilfreds med, at landbrugsministeren lader døren stå åben for en regulering af tilskudsbeløbet, som det foreslås i § 7, stk. 2.

Mit parti kan tiltræde, at der ydes et statstilskud på 25 pct. af samtlige de omkostninger, der er forbundet med arbejdet, og at der kan ydes lån i kreditforeningerne på de anførte vilkår. Jeg havde dog gerne set, at der også kunne ydes lån af statskassen ikke alene til fællesarbejder, men også til statshusmændene og andre mindre landbrugere, hvor det drejer sig om mindre beløb.

I § 2 foreslås en udvidelse af udvalget fra de nuværende 3 medlemmer til 4 for at give plads til et realkreditkyndigt medlem, hvad jeg ikke kan have noget som helst imod, men jeg betvivler nytten af en sådan udvidelse. Udvalgenes arbejde og samarbejdet med pengeinstitutterne har efter min erfaring været upåklageligt i de mange år, der er gået, siden pengeinstitutterne var repræsenteret i udvalgene.

Forslaget til lov om finansiering af vand-

løbsreguleringer har jeg heller ikke mange bemærkninger til. At landvindingsloven ligesom grundforbedringsloven har haft en meget stor landøkonomisk betydning står klart, når man læser om, hvor store arealer der er bragt i dyrkbar stand ved hjælp af denne lovgivning. Det oplyses, at der siden 1925 er afvandet ca. 204.000 ha, og der foreligger i øjeblikket 169 ansøgninger til et beløb af 140 mill. kr., der skulle omfatte et areal på 35.800 ha. Der er ingen tvivl om nødvendigheden af denne lov, da forudsætningen for en god nyttevirkning af afvandsarbejderne er et godt vedligehold og velreguleret hovedafløb.

Vandløbsloven af 1963 har klaret sin del af opgaven, når det drejer sig om kloakering af kommuner og afledning af vejvandet. Det lovforslag, vi behandler her, tager sigte på at kunne fortsætte de omhandlede arbejder ved hjælp af statsmidler og med et statstilskud på 25 pct., der kan varieres efter behov, ligesom i grundforbedringslovforslaget.

Jeg savner en bestemmelse om, at grundforbedringsudvalgene skal høres i de forskellige sager, hvor det må antages, at lokalendskabet kan spille en rolle, når omfang og overslag skal bedømmes, inden afgørelsen træffes af ministeriet. Men det er kun en lille ting, som vi kan tale med ministeren om.

Jeg er også tilfreds med, at større landvindingsarbejder og arbejder i havområder henvises til afgørelse ved særlig lov, da der her kan blive tale om meget store beløb. Det er kun rimeligt, at det er folketinget, der træffer afgørelsen i disse større sager.

Lovforslagene er ledsaget af mange gode oplysninger i landbrugsministerens fremsættelsestale og i forslagernes bemærkninger, der er meget omfattende, så jeg kan nøjes med på mit partis vegne at anbefale begge lovforslag til en velvillig behandling i det høje ting.

Ejner Kristensen: De to foreliggende lovforslag er jo i deres formål og virkninger i høj grad afhængige af hinanden. Hvad der er udtrykt i det ene, har relation til det andet og omvendt. Der er, kan man sige, en indre sammenhæng mellem disse to lovforslag, og jeg ville ikke have fundet det uhensigtsmæssigt, om de var blevet sam-

[Ejner Kristensen.]

menarbejdet og samordnet i ét lovforslag. Det er nu imidlertid ikke sket, og vi har da fået de to lovforslag, som nu er til behandling: ét om grundforbedring og ét om finansiering af vandløbsregulering, landvindingsloven.

Disse lovforslag vil vel, hvis de vedtages, stort set betyde en modernisering af hidtil gældende love, og mit parti hilser med glæde fremkomsten af dem. Gennem årene har vi jo gang på gang presset på for at få en moderniseret form for lovgivning på disse områder, en lovgivning, som muliggjorde, skal vi sige en smidigere administration og en hurtigere gennemførelse af udarbejdede projekter. Når vi har gjort det og dermed understøttet et efter vor mening berettiget ønske fra landbrugets side, er det netop ud fra en erkendelse af, at grundforbedringsarbejde — dræning, kalkning, eller hvad man nu vil nævne — stadig har den største betydning for dansk landbrug dels derigennem, at det fremmer produktionen, dels fordi det bevirker en sænkning af produktionsomkostningerne, og begge dele er jo faktorer, som landbruget under sine nuværende hårde vilkår må omfatte med den største interesse.

Det er da også glædeligt, at landbokommissionens flertalsbetænkning danner grundlaget for de af landbrugsministeren fremsatte lovforslag. Der er herved skabt en sammenhæng i vurderingen af disse forhold, som jeg mener kan danne et godt grundlag, når disse love skal føres ud i livet.

Nu skal jeg ikke her ved første behandling gå i enkeltheder med hensyn til forslagene enkelte paragraffer. Jeg venter en udvalgsbehandling, hvor alle disse ting bedst kan diskuteres.

Jeg vil dog gerne nævne en enkelt ting, hvorved nærværende lovforslag adskiller sig fra tidligere lovgivning om grundforbedring og landvinning. Der er jo fra forskellig side gennem de senere år givet udtryk for det ønskelige i, at man i mere udstrakt grad gør brug af maskiner til aflastning af den menneskelige arbejdskraft ved disse arbejders udførelse. Man har kunnet henvise til den stadig større mangel på arbejdskraft og også ment det naturligt, at vi i vor maskinelle tidsalder rationaliserer disse arbejder ved maskiners hjælp. Dette er nu tilgodeset i

disse to forslag, og man har med god samvittighed kunnet gøre det på grund af den øjeblikkelige, glædelige og gunstige arbejdsituation med fuld beskæftigelse; men der ved er det beskæftigelsesmæssige moment, som i tidligere love spillede en væsentlig rolle, gledet noget i baggrunden, uden at det i øvrigt er gået ud over de finansieringsformer, som hidtil er anvendt. Man kan så sige, at man måske bedre kan samle sig om de egentlige grundforbedrings- og landvindingshensyn, dette at gøre det egentlig dyrkningsmæssige areal så godt og sundt og yderigt som muligt.

Tilskudsordningerne bibeholdes stort set i det omfang, som hidtil har været gældende. Selv om procentsatserne er nedsat bl. a. på grund af, at man nu drager udnyttelsen af maskinkraft ind i billedet, er den økonomiske støtte, man her yder fra offentlig side til disse formål, vel praktisk taget af samme omfang som tidligere. Dog er der for landvindingslovens vedkommende tale om en nedsættelse, og det kan måske nok diskuteres, om dette er rimeligt.

Der er jo nok en eller anden, som i det hele taget ryster på hovedet, når man taler om offentlig støtte til disse formål. Jeg synes, man med rette kan fremhæve, at i en tid, hvor landbrugserhvervet er inde i en så strid modvind såvel udefra som indefra, som det er tilfældet i disse år, er det dobbelt nødvendigt, at alle gode kræfter samles om at gøre dette erhvervs produktionsapparat så effektivt og konkurrencedygtigt som muligt, så meget mere som det egentlige landbrugsareal svinder ind fra år til år og overgår til andet formål.

Man kan også henvise til, at andre landes landbrug, med hvilke vi konkurrerer, får betydelige tilskud og i mange tilfælde langt større midler til rådighed til disse formål, end dansk landbrug får efter disse love.

Jeg tror, det er en god ting, at disse tilskud kan gives også ud fra samfundsøkonomiske hensyn, så det i hvert fald ikke fremtræder som noget i retning af en almisserelievation over for landbruget, men virkelig hviler på den saglige og økonomiske betragtning, at hvad man her investerer i landbrugets produktionsapparat, vil på længere sigt komme samfundet til gode over en bred front ved en mere rationel produktion, en større økonomisk bæreevne i erhvervet,

[Ejner Kristensen.]

hvad der til syvende og sidst vil give sig udtryk i vor samlede statshusholdning.

Jeg sagde før, at de beskæftigelsesmæssige hensyn er taget ud af loven, men det er knap nok helt rigtigt. Efter landvindingslovforslagets § 11, stk. 3, kan landbrugsministeren fastsætte regler om højere tilskud, når særlige beskæftigelsesmæssige forhold taler derfor. Nu skal jeg slet ikke afvise, at der kan opstå situationer, hvor en sådan beføjelse til ministeren kan være rimelig og betimelig, men jeg vil i samme forbindelse gerne spørge, om man ikke også kunne tænke sig tilfælde, hvor det var rimeligt at give forhøjede tilskud uden i første omgang at skele til det beskæftigelsesmæssige. Det er nemlig sådan, at forhøjede tilskud altid vil betyde et incitament til at gå i gang med et stort arbejde, hvor mange lodsejere er interesserede, og det beskæftigelsesmæssige behov skabes netop i mange tilfælde først, når hovedvandløbet er fuldført og detaljarbejdet er kommet i gang.

Videre i bemærkningerne til samme paragraf er anført følgende:

„I denne forbindelse bemærkes i øvrigt, at det bør være muligt for arbejdsministeriets repræsentant i landvindingsudvalget at foreslå, at ydelse af det i forslagets stk. 2 anførte særlige tilskud betinges af, at udførelsen af arbejder, der skønnes særligt egnet som beskæftigelsesarbejder, stilles i bero i et kortere åremål og optages på en beredskabsliste.“

Det er denne tanke om en beredskabsliste, der får mig til at studse lidt. Jeg er nemlig bange for, at tanken om en sådan beredskabsliste i givet tilfælde kan komme på tværs af, hvad man i øvrigt kan anføre af gode grunde for et sådant arbejdes igangsættelse. Det er min opfattelse, at når en interesseret kreds af lodsejere har fået udarbejdet en afvandings- og kultiveringsplan, og denne på behørig vis er behandlet af landvindingsudvalget og derefter sendt til landbrugsministeren, så ligger heri i sig selv en begrundelse for, at arbejdet kan påbegyndes. Jeg har gerne villet pege på det punkt og må finde det lidt betænkeligt, om et enkelt medlem af landvindingsudvalget skulle kunne standse et sådant projekt, måske i årevis. Jeg tror for så vidt, at en sådan bestemmelse i givet fald kan virke

som en bremse på denne lovs primære formål. Det er muligt, at min fortolkning af dette punkt er forkert, og jeg håber i så fald, at ministeren kan berolige mig.

Ja, der kunne være andre ting at tage frem, men jeg skal afstå fra det ved denne lejlighed. Jeg skal slutte med at sige, at jeg tror, der gennem denne lovgivning kan skabes betingelser for en gavnlig og nødvendig udvikling af et område inden for landbruget, som har så stor betydning, en betydning, der ikke blot er af landøkonomisk art, men også derved får en samfundsøkonomisk betydning. Der er i disse år få lyspunkter i den danske landmands daglige liv. På mange fronter og fra mange sider hober vanskelighederne sig op. Investeringsopgaver af forskellig art må man lade ligge på grund af de økonomiske vilkår, som erhvervet producerer under. Jeg håber, at denne lovgivning, som vedrører begrænsede områder inden for landbrugserhvervet, må få den betydning, som vi forventer, og at vi kan få en saglig forhandling om disse problemer.

Jeg kan på venstres vegne give tilsagn om en positiv og velvillig behandling af disse to lovforslag.

Juul Madsen: En revision af de to love, der her er til behandling, har længe været højst tiltrængt, og jeg synes, man må give den anerkendelse til landbrugsministeren, at der i forbindelse med fremsættelsen af disse lovforslag er foregået en forenkling og en modernisering, som kun kan hilses med glæde.

Må jeg med hensyn til loven om grundforbedring understrege, at det jo for det første, som det allerede er sagt, ikke længere er, og heller ikke skal være, nogen beskæftigelseslov. Dette moment i den gamle grundforbedringslov gjorde den jo efterhånden næsten ubrugelig, og de klausuler, der var vedhæftet, gjorde den efterhånden lidet hensigtsmæssig, når hensyn tages til lodsejernes interesser i denne forbindelse.

Vedrørende det nye lovforslag finder jeg det yderst hensigtsmæssigt, at man afgrænser lovens område. Jeg er glad for, at det slås fast, at der kun må ydes lån og tilskud inden for jordbruget og kun til arealer, der anvendes eller med sikkerhed vil blive anvendt til jordbrugsmæssig drift. I den

[Juul Madsen.]

forbindelse er det også yderst rimeligt, at ministeren i § 8 foreslår, at hvor arbejder er udført med statstilskud, men hvor ejendommen bliver solgt inden for det første tiår, kan der forlanges tilbagebetaling efter nærmere af ministeren fastsatte regler.

Endvidere mener jeg, det er et absolut fremskridt, at der fremover kun ydes statslån til fællesarbejder udført i henhold til kendelser af landvæsensnævn eller en landvæsenskommission eller i henhold til forlig indgået for disse myndigheder. Det er også rimeligt, at lån på beløb over 100.000 kr. skal godkendes af finansudvalget.

Med hensyn til selve statstilskuddet finder mit parti, at de 25 pct. er rimelige; de modsvares i virkeligheden også det gamle tilskud på 50 pct., men hvor der var hæftet den klausul på, at arbejdet skulle udføres manuelt.

I mit parti har vi den opfattelse, at vi med hensyn til grundforbedring gerne vil give et rimeligt tilskud, men dette tilskud må til gengæld efter vor opfattelse aldrig blive større, end at der vil foreligge en god rentabilitet og er en stærk samfundsmæssig interesse i at kunne foretage grundforbedringsarbejdet. Det skulle jo gerne være sådan, at værdien af et stykke jord, efter at der er foretaget grundforbedring, er steget så stærkt, at det så nogenlunde kunne betale sig at afholde de med grundforbedringen forbundne omkostninger. Derfor er vi tilfredse med tilskuddet på de 25 pct. og er måske lidt betænkelige ved, at man i enkelte tilfælde kan gå højere op. Jeg vil derfor sætte et spørgsmålstegn ved § 7, stk. 2, som giver ministeren en bemyndigelse til at yde højere tilskud, når særlige beskæftigelsesmæssige forhold taler derfor. Jeg mener, at denne paragraf er egnet til en nøjere gennemgang og drøftelse under udvalgsarbejdet.

Mit parti vil se med velvilje på dette lovforslag, men der er også ud over det, jeg har nævnt her, spørgsmål, som jeg gerne ser nærmere oplyst i det kommende udvalg.

Med hensyn til det andet lovforslag, lovforslaget om finansiering af vandløbsregulering m. v., synes jeg, det må erkendes, at problemerne er mere komplicerede. Der er jo flere former for vandløbsregulering. Den første form, regulering til sikring af detail-

afvanding, er nødvendig, da dette simpelt hen er en forudsætning for, at grundforbedringsloven kan virke; grundforbedringsloven handler jo om detailafvanding. Jeg er i og for sig af den opfattelse, at man ikke behøvede at have så mange love på dette område. Man har grundforbedringsloven, man har vandløbsreguleringsloven, og man har vandløbsloven. Man kunne for så vidt have én grundforbedringslov, der klarede disse problemer, og så kunne større opgaver henlægges under særlig lovgivning foretaget af folketinget.

Med hensyn til bestemmelserne i lovforslaget om vandløbsregulering vedrørende regulering til sikring af detailafvanding, til sikring af dræning o. lign. er mit parti velvilligt indstillet, men vi er meget skeptiske, for så vidt angår regulering i forbindelse med egentlig landvinding. Det første er en nødvendig sikring af detailafvanding, medens den egentlige landvinding i hvert fald i disse år er et tvivlsomt foretagende. I en tid, da der er knaphed på kapital og arbejdskraft, og hvor landbrugets hovedproblem er afsætningsvanskeligheder, er der næppe egentlige samfundsmæssige fordele ved deciderede landvindingsarbejder. Det, det gælder om for landbruget, er en bedre udnyttelse af det areal, man har; det er et spørgsmål om bedre bygninger, det er et spørgsmål om rationalisering. De penge, der skal ofres både af den enkelte landmand og af det offentlige, bør først og fremmest gives til disse formål, der sikrer en større effektivitet af det landbrugsapparat, vi allerede har. Selv om vi først fik landbo-kommissionens betænkning i går, har jeg allerede kigget så meget i den, at jeg kan se, at den opfattelse i virkeligheden også skinner igennem i denne betænkning.

Hertil kommer, at egentlige landvindingsarbejder skaber problemer til anden side; der er problemer med hensyn til dyre- og fuglelivet, og der er problemer med hensyn til fiskeriet og med hensyn til de rekreative områder. Derfor er det ikke et område, hvor vi fra vort partis side mener, at der bør ofres store penge i disse år. Der er i det hele taget flere problemer, der må tages op til nærmere overvejelse.

Jeg ser med tilfredshed, at der ikke i lovforslaget gives ministeren nogen mulighed for at tage spørgsmålet om landvinding på

[Juul Madsen.]

søterritoriet op, men jeg er usikker over for de bestemmelser, der findes i § 1, stk. 1 c, hvor der tales om tørlægning af eller sænkning af vandstanden i søer. Også her kan der være tale om, at der ind under denne lovgivning kan puttes landvinding, hvis rimelighed i hvert fald kan diskuteres.

Tilskuddsatserne på 25 pct. og i særlige tilfælde op til 50 pct. mener jeg er satser, som nærmere må drøftes og overvejes. Jeg synes ikke, afgrænsningen foregår helt klart i det lovforslag, der foreligger. Der er måske også problemer med hensyn til forrentningen af statslånet. Efter det foreliggende lovforslag, jeg her taler om, gives jo det beløb, der ikke er tilskud, som et statslån, og jeg vil gerne nærmere drøfte spørgsmålet om rentens størrelse.

Mit parti ser altså med principiel velvilje på disse lovforslag, men der er navnlig med hensyn til det sidstnævnte lovforslag ting, som vi gerne vil drøfte nærmere; derfor må jeg tage et vist forbehold med hensyn til vor stilling. Men vi vil være med til at behandle spørgsmålene meget velvilligt i det udvalg, der formentlig bliver nedsat.

Jens Peter Jensen (Agerskov): Produktionen i landbruget er steget stærkt gennem de sidste årtier trods afgang af arbejdskraft fra landbruget. Far fandt bedstefars køer og stude for langsomme for ploven, og snart blev hestene udskiftet med traktor for at få det til at gå hurtigere; det skal jo gå hurtigt i dag.

Hvor der i min barndom var hede og store vandlidende lavbundsarealer, er der i dag gode marker med betydelige afgrøder i læ af kilometerlange læhegn, så nu undgås forårsstormens skadevirkninger. Dette gode resultat er opnået ved opdyrkning, afvanding, dræning, mergling og kalkning og flere steder ved dybdebehandling af arealer. Alt dette har været støttet gennem grundforbedrings- og landvindingslove siden 1933 og har givet erstatning for de arealer, der anvendes til byudvikling og andre formål. Disse grundforbedrings- og landvindingslove med varierende tilskud og med lån med fortrinsret har medvirket til at skabe store værdier til øget produktion for beskedne beløb fra samfundet.

De lovforslag, som her er til behandling, takker vi for. De giver en forenkling, som det radikale venstre kan medvirke til. Vi kan ligeledes tiltræde en række af de i forslagene og i bemærkningerne omtalte bestemmelser om faste tilskud i forhold til de samlede udgifter.

Personlig kunne jeg ønske mulighed for statslån til et større beløb, fordi der er flere mindre sager med behov for lån, hvor der kan være vanskeligheder ved at få disse. Det samme gør sig gældende for vore statshusmandsbrug, og jeg vil tro, at der fremover vil blive et ret stort behov for lån til fælles sager. Mindre landvindingssager vil jo antagelig fremover blive grundforbedringssager, og det er derfor nødvendigt med statslånsmulighed i større udstrækning.

Ved øget anvendelse af maskiner er det jo nødvendigt, at der ikke bliver arbejdsstandsning fra maj til oktober. Der vil dog næppe blive udført særlig store arbejder om sommeren, selv om grundforbedringsarbejdet frit vil kunne udføres også i sommerperioden.

Det er i fremsættelsen omtalt, at grundforbedringsudvalgene ønskes udvidet med et medlem, som har kendskab til realkreditforhold. Jeg har selv i en årrække været med til at behandle en række andragender, hvor vi ikke har kunnet fremme sagen, før tilsagn var givet af det enkelte pengeinstitut, skønt sagen var sendt gennem kreditforeningen, og i enkelte tilfælde har vi måttet spørge de efterfølgende prioritetsindehavere. Jeg mener derfor, at dette nye medlem kan spares.

For øvrigt anbefaler jeg lovforslaget til en velvillig behandling i et udvalg.

Angående landvindingslovforslaget: jord er jo en mangelvare, og derfor er det nødvendigt med en landvindingslov, der giver muligheder for forbedringer af de særlig vandlidende arealer, og for en bedre udnyttelse ved landvinding af nye arealer. For de store reguleringer foreslås der nu betydeligt bedre vilkår med et direkte tilskud på 25 pct. og lån på rimelige vilkår; men det er nødvendigt, at særlig vanskelige sager vil kunne opnå et højere tilskud, og at særlig omfattende planer behandles gennem særlig lov. Her tænkes vel på marskområder, vadehavets inddigging o. lign.

[Jens Peter Jensen (Agerskov).]

Vi fra det radikale venstre vil også her være velvilligt indstillet og medvirke til dette lovforslags behandling i et udvalg.

Morten Lange: I sidste øjeblik, inden den selvpålagte frist kom over os, lykkedes det for landbrugsministeren at få en større sværm lovforslag lagt på tingets bord. Det havde været gavnligt, hvis ministeren havde fordøjet lovforslagene om grundforbedring og om landvinding lidt længere, så de to ting da i det mindste kunne være blevet til én lov. Det er fremgået temmelig klart under den kommissionsbehandling, som er gået forud for disse lovforslag, at der ikke er nogen saglig grund til yderligere at forøge antallet af love på dette område, og det havde ikke været noget vanskeligt problem at samarbejde dem. Men min indvending går i virkeligheden noget videre; den går ud på, at man her fortsætter med en lovgivning, som i sin karakter er fejlagtig. Den er bygget op på tilfældige småsten, i stedet for at man skulle prøve på at samle et lovgivningskompleks med et centralt hovedsigte, som kan holde sammen på de forskellige dele.

Vi har her et par lovforslag, som i hovedsagen drejer sig om vand. Jeg tror, det er karakteristisk for dem, at næsten alle de foranstaltninger, der skal foretages i kraft af disse to love, drejer sig om, at vand skal fjernes, reguleres, pumpes væk, eller hvad der nu skal gøres ved det. Der er naturligvis mulighed for forskellige andre foranstaltninger efter grundforbedringsloven, men i hovedsagen er det vandet, det drejer sig om. Vand er en overordentlig vigtig vare i dette land, og i disse to lovforslag behandler man vandet ud fra et andet hovedsigte end selve spørgsmålet om landets vandressourcer; man behandler det ud fra spørgsmålet om den landbrugsmæssige hensigtsmæssighed uden at afveje det med en lang række andre og måske på længere sigt vigtigere hensyn. I andre lande, hvor man er gået mere, skal vi sige i detaljer, med principperne bag ved sådanne sager, har man samlet vandproblemerne i et mere gennemarbejdet samlet lovkompleks, og jeg tror, man derved i langt højere grad forhindrer, at man ved én lov prøver på at fremme noget, som man der-

efter ved en anden lov prøver på at forhindre. Men så længe man, når man har med vand at gøre, bruger flere forskellige sigter, må de forskellige love blive modsigende, og så må der opstå en lang række konflikter, som kun med vanskelighed kan løses. Det er naturligvis ikke noget nyt, at vi har en sådan form for lovstruktur her i landet; vi burde have en, der var bedre, og det får vi vel engang; men nu får vi altså foreløbig se, hvad vi kan gøre ved de foreliggende lovforslag.

Hvad angår spørgsmålet om grundforbedring og om landvinding i det hele taget, så er det ganske vist i år, vist endda præcist i år, vi fejrer 100 året for Dalgas, og det er selvfølgelig udmærket, men vi fejrer samtidig en erkendelse af, at landvinding kan være en overordentlig tvivlsom sag, hvad angår rentabilitet. Det er meget klart, at meget af den landvinding, der er foretaget, har været en forkert disposition. Der har vist sig at være områder, som ikke egnede sig til landbrug, hvorimod vi naturligvis også kan pege på en række områder, hvor der er nået ganske værdifulde resultater. Jeg tror, vi i fremtiden skal være klar over, at vore naturressourcer også fortjener at afvejes med deres værdi, inden vi bedømmer, om det landbrugsmæssige resultat kan give en gevinst, eller for at sige det på anden måde: jeg tror, vi kun skal gå ind på landvinding og grundforbedring i sådanne tilfælde, hvor det er ubetinget sikkert, at der er en betydelig samfundsmæssig gevinst at opnå. Alt for mange af de arbejder, der er foregået efter disse love, har været småprojekter uden noget sigte, og en del af de store projekter har vist sig at have et efter min mening finansielt set tvivlsomt resultat.

Set i lyset af disse betragtninger vil jeg mene, at lovforslagenes finansieringsvilkår nok er lovlig fristende. Jeg kan ikke se nogen særlig grund til, at der skal ydes statsstøtte i større stil til disse forbedringer. Jeg er villig til yderligere at se på spørgsmålet om finansieringen i udvalget; det er jo klart, at det er et spørgsmål, som trænger til en nærmere behandling, når man ser, hvor megen forskel der var på opfattelserne i den kommission, der behandlede sagen; men jeg vil sige det på den måde, at med min almindelige, skal vi sige, noget henholdende sympati over

[Morten Lango.]

for lovenes hovedformål, har jeg naturligvis også en henholdende sympati over for pengene.

Hvad endelig angår administrationen, er det også således, at det forekommer mig, at en række andre interesser trænger til at blive repræsenteret ved administrationen af denne lovgivning. Man har tænkt sig at nedsætte et landvindingsudvalg med repræsentation for en 4-5 ministerier. Jeg skal blot ganske sagtomodig tilføje, at da de interesser, der står på spil, og de interesser, der skal afvejes, også i vid udstrækning er naturfredningsinteresser, er det helt naturligt, at kulturministeriet bliver blandt de ministerier, der er repræsenteret i landvindingsudvalget; så kan man tage slagsmålet med det samme, hvis der skal være et; det er mere hensigtsmæssigt, end at man venter et par postombæring. Jeg tror, det ville være klogt fra alle sider.

Jeg skal gerne tilsige velvillig udvalgsbehandling, for så vidt som en interesseret udvalgsbehandling med det formål at få gjort forslagene bedre vel må siges at være velvillig, men jeg ville håbe, at vi kunne komme igennem udvalgsbehandlingen og nå frem til et noget klarere lovsigte end det, vi har liggende for os i øjeblikket, og som jeg anser for at være bygget langt mere på tradition end på fremsyn.

Erik Østergaard: Gennem snart mange år har de to hidtil gældende love på dette felt virket godt. Store arealer, der før var mere eller mindre værdiløse, er på basis heraf gennem afvanding og kultivering blevet omskabt til værdifulde landbrugsområder, der nu kan frembære store og gode afgrøder, og der er her dannet et meget betydningsfuldt aktiv både for den enkelte jordbruger og for samfundet.

De to foreliggende lovforslag er som nævnt i bemærkningerne udarbejdet efter de retningslinjer, der har været fremsat og er tiltrådt af et flertal i den nedsatte landbo-

kommission. De adskiller sig ikke væsentligt fra de hidtil gældende love.

I forslag til lov om grundforbedring er der i § 1, stk. 2, anført visse arbejder, der som noget nyt indgår i denne lov; arbejder, man før regnede som mindre landvindingsarbejder, er kommet med her. Dette vil måske bevirke, at disse arbejder kommer noget hurtigere i gang, end hvis de skulle behandles som egentlige landvindingsarbejder, der er tilbøjelige til at tage meget lang tid ved forberedelsen. Som noget nyt i dette lovforslag er også anført, at man i modsætning til tidligere i videst muligt omfang skal gøre brug af maskiner ved de forskellige arbejder. Dette vil jeg betragte som en stor fordel, idet det er med til at forenkle og billigere arbejdet.

Forslaget til lov om finansiering af vandløbsregulering, den egentlige landvindingslov, omfatter jo i særlig grad større afvandingsarbejder, hvor flere lodsejere er med i en samlet plan, som det forekommer under regulering af vandløb i større områder.

I begge lovforslag og i bemærkningerne hertil er der gjort rede for de skitserede tilskuds- og finansieringsformer. Til den almindelige grundforbedring finder jeg de foreslåede tilskud rimelige, men til landvindingsarbejder vil det 25 pct.s tilskud oftest være for lille. De fleste landvindingsarbejder kræver jo som regel lang tids forberedelse, og der kan i mange tilfælde gå flere år med undersøgelser og planlægning, inden et sådant arbejde kan påbegyndes. Derfor virker det særlig uheldigt, når — som det er sket i visse tilfælde — fredningsnævnet kommer og jager en kæp i hjulet ved et landvindingsarbejde, der har været forberedt gennem mange år og er klar til at blive påbegyndt. Dette bevirker, at et sådant arbejde må yderligere udsættes og på den måde får en ganske meningsløs forsinkelse. I de fleste tilfælde er disse krav om fredning i forbindelse med landvindingsarbejde betydningsløse, men det burde i alle tilfælde være sådan, at fredningsfolkene, hvis de vil noget,

[Erik Østergaard.]

kom med deres krav i så god tid, at det ikke forsinkede og i mange tilfælde på den måde fordyrede et stykke arbejde.

Der er stadig væk store arealer, der kunne forbedres gennem en bedre afvanding og grundforbedring, og jeg vil gerne opfordre til, at der fra statens side stilles de fornødne midler til rådighed, så ventetiden ikke af den grund bliver unødigt lang. Vi kan fra mit partis side anbefale begge lovforslag.

Landbrugsministeren (Chr. Thomsen): Jeg er i den situation, at jeg stort set kan takke alle ordførerne. Alle har vist forståelse for betydningen af grundforbedrings- og landvindingsarbejder for danske landbrug gennem tiderne. Derfor er der kun nogle enkelte ting, jeg vil svare på.

Hr. Ejner Kristensen nævnte den paragraf, hvorefter der kan gives et større tilskud, når et arbejde udføres som beskæftigelsesarbejde. Jeg vil gerne herom sige, at den kun er sat ind som en nødparagraf. Den tager kun sigte på ganske særlige tilfælde; jeg håber ikke, der bliver brug for den, og jeg håber ikke, den får nogen indflydelse på, hvornår de forskellige arbejder bliver udført.

Hr. Juul Madsen mente, at det var tvivlsomt, om noget af de projekterede landvindingsarbejder i virkeligheden burde udføres. Det er jeg ikke enig i. Der ligger adskillige projekter og venter, som er af en ganske udmærket karakter. Det er da rigtigt, at man skal, skal vi sige senere naturen så lidt som muligt; det har vi taget stærkt hensyn til f. eks. ved Ulvedybprojektet, hvor man nu går uden om det åbne vand. For bare at nævne dette specielle eksempel, mener jeg, at netop landvindingsagen i Ulvedybet er udtryk for, at en masse af disse projekter har en samfundsmæssig absolut udmærket værdi.

Der er også nævnt spørgsmålet om sommerstop. Jeg tror, jeg kan sige, at en naturlig konsekvens af, at man nu giver tilladelse til at bruge maskiner må være — og det tror jeg, at der allerede, når cirkulæret kommer om sommerstop for indværende år, vil være taget hensyn til — at sommerstoppet ikke rammer arbejder ved grundforbedring og landvinding; det ville i og for sig være naturligt, da maski-

nerne normalt ikke kan bruges på disse arealer om vinteren.

Hr. Morten Lange siger, at man burde tage alle vandproblemerne op under ét, medens disse lovforslag jo kun omhandler landbrugsinteresser. Det er rigtigt, men det var heller ikke meningen, at de skulle omhandle andet. Nu er der hertil at sige, at i de egne, hvor man foretager grundforbedrings- og landvindingsarbejder, er der normalt ingen vandmangel. Hvis man på længere sigt får brug for disse vandløbs vandmængder enten til byernes eller til industriens forsyning, er det mig svært at forstå, at vandet skulle være vanskeligere at få fat i, fordi det løber i regulerede vandløb fremfor at passe sig selv, som det har gjort, før man påbegyndte arbejdet. Jeg tror ikke, der er noget grundlag for, at man af den årsag skulle undlade at foretage arbejderne.

Jeg er heller ikke enig med hr. Morten Langes vurdering af grundforbedringsarbejdet. Jeg tror, man må indstille sig på, at så længe den danske jord overhovedet dyrkes, vil der være brug for grundforbedringsarbejder, og i alle tilfælde er det i store dele af landet sådan, at kun en ringe del af jorden i virkeligheden ville have haft den ydedygtighed, den har i dag, hvis der ikke på en eller anden måde var blevet foretaget grundforbedringer. Grundforbedring er ikke noget, man gennemfører for så, når man når frem til en bestemt dato, at sige, at så kan man stoppe med det, så bør man ikke fortsætte. Det er et arbejde, der vil fortsætte, lige så længe som man dyrker den danske jord.

Hr. Morten Lange siger, at det, at man fortsat vil foretage grundforbedringsarbejder, ikke tyder ret meget på fremsyn. Jeg vil gerne dertil sige, at jeg tror, dansk landbrug kan være glad ved, at der, da man påbegyndte dette, skabte lovene og udførte arbejderne gennem Hedeselskabet og andre, var mænd, der havde et større udsyn og større vidsyn på disse områder end hr. Morten Lange.

Morten Lange: Ja, jeg skal ikke prøve på at konkurrere med Dalgas — det ville da være frygteligt. Jeg vil blot sige til landbrugsministeren, at måske kunne vi finde hinanden i et synspunkt omtrent som

[Morten Lange.]

det, jeg anser for vigtigt og væsentligt, nemlig at den jord, som er godt i drift, bliver bragt i endnu bedre drift, men jeg anser det for mere tvivlsomt, om der er noget videre at vinde i randområderne ved at ekspandere, om jeg så må sige, følge i Dalgas' fodspor, dér, hvor han måske ikke engang selv ville have trådt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere.

(Lovforslaget (nr. 166) findes i tillæg A. sp. 2205, fremsættelsen i tidenden sp. 3942).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Chr. Rasmussen: Da loven om indkøbsforeninger i 1939 blev gennemført til afløsning af den tidligere lov om driftslånsforeninger for mindre jordbrugere, satte man i husmandskredse store forventninger til denne lov. Det har da også vist sig, at de godt 26 år, der er forløbet siden da, har medført, at man igennem denne lov har fået skabt værdifulde besætninger rundt omkring i mange landbrug; det var hovedopgaven i 1939. Senere fik maskinerne efter den fremskredne mekanisering en endnu stærkere plads, og dette har bevirket, at kapitalbehovet for indkøbsforeningerne har været meget stærkt stigende igennem årene.

Jeg takker landbrugsministeren, fordi han nu har foreslået en betydelig forøgelse af disse midler. Det skal nok vise sig, at der i den kommende tid vil være rigeligt behov for dem. Mange steder i disse mindre land-

brugsbedrifter er man endnu langt tilbage med mekaniseringen, og der vil blive stillet krav om stadig flere midler. Jeg er ikke engang sikker på, at de midler, der nu foreslås, vil være tilstrækkelige i den periode, de er tænkt at skulle strække over.

Jeg mener også, vi i virkeligheden har andre muligheder for i nogen grad at forøge disse beløb, uden at det direkte behøver at gå ud over statskassen. Det har jo vist sig, at disse foreninger er blevet drevet på en sund og god måde igennem alle årene, og de har igennem disse år oparbejdet en betydelig reservefond, en reservefond, som vel i øjeblikket er på omkring 6-7 mill. kr. Jeg kunne meget vel tænke mig, at man fandt frem til en form, således at også denne kapital, der i virkeligheden ligger som noget af en død kapital i banker og sparekasser rundt om i landet, kunne anvendes til udlån til medlemmerne. Jeg er helt klar over, at man ikke ganske stille kan føre det ind i den almindelige udlånsforretning, fordi denne reservefond sammen med garantitegningen fra medlemmerne står som kaution for statslånene.

Jeg kunne derfor tænke mig, at man for at få et særskilt regnskab brugte af disse midler til den såkaldte lille fællesmekanisering ude i lokalforeningerne, nemlig at 2-3, højst 4 mindre landbrugere køber en større maskine. På den måde kunne man holde regnskabet adskilt og stadig være klar over, hvor stor reservefonden var. Jeg føler mig også overbevist om, at det ville give akkurat lige så stor sikkerhed over for staten som med pengene i banker og sparekasser.

Det ville sikkert have én fordel til. Det kan jo ikke nægtes, at disse mange penge i visse tilfælde kan komme til at brænde de enkelte bestyrelser en lille smule på lommen; og de kan jo godt nu og da få den tanke, om ikke det kunne være rart at anvende nogle af dem til et eller andet formål, som måske ikke har lige så nær tilknytning til indkøbsforeningerne, som det skulle have. Jeg kender i hvert fald forsøg på noget i den retning, og det synes jeg gerne vi skulle undgå; det er derfor, jeg har nævnt den mulighed.

I øvrigt finder jeg ikke anledning til at gøre nogen bemærkninger til de enkelte bestemmelser i lovforslaget; det drejer sig jo i virkeligheden kun om en ajourføring i forhold til tidens udvikling. Det gælder natur-